

ON YEDİNCİ YÜZYILDA BİR İLAÇ MECMUASINDA (MECMÛ'A-İ U'ÂLECE) TANIMLANAN CİNSEL SORUNLAR VE ÖNERİLEN TEDAVİLER

Described Sexual Problems and Proposed Treatment at Booklet of Medications (Mecmû'a-I Mu'Âlece) in 17th Century

Müesser Özcan¹, Rahime Aydın Er², M. Esat Harmancı³

¹Assist. Prof., Muğla University Muğla Health School

²Assist. Prof., Kocaeli University Kocaeli Health School

³Assoc. Prof., Kocaeli University Faculty of Arts and Sciences, Dept. of Turkish Language and Literature

ÖZET

"İlaç Mecmuası" anlamına gelen ve anonim bir eser görünümü veren yazma eser olan Mecmû'a-i Mu'âlece, klasik Osmanlı tıbbına ait, büyük ölçüde ilaç terkipleri ve macunları oluşturan maddeler, bunların hazırlanışı ve uygulaması üzerinde duran bir türü karşılamaktadır. Eser; besmele ile başlayıp Arapça olarak hastalığa yol açan altı nedeni sıraladıktan sonra, Türkçe ifadeyle beden sıvıları (hıltlar) hakkında bilgi vermeye başlar. Eserde; iktidarsızlık, erken boşalma, cinsel isteğin azlığı ya da fazlalığı ve cinsel organın küçüklüğü olarak gösterilen cinsel sorunlara yönelik terkip, öneriler ve uygulamalar da yer almaktadır. Cinselliği isteği azaltmakla ilgili daha az olmakla birlikte cinsel isteği arttırmakla ilgili öneriler önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte eserde tanımlanan cinsel sorunlar ve bu sorunlara ilişkin önerilerin tamamı yakını erkeklere yöneliktir. Şerbet, macun, sakız, pelte gibi yenilip içilebilir terkiplerin yanı sıra haricen sürülen merhem ve solüsyon terkiplerinin içeriği, hazırlanışı, kullanım şekli ve miktarı detaylı olarak açıklanmaktadır.

Bu çalışmada Mecmû'a-i Mu'âlece adlı bir tıp yazmasında dağınık ve yer yer tekrar edilen cinsel sorunlar ve bu sorunların tedavisine yönelik öneri, terkip ve uygulamalar bir sistem dâhilinde sınıflandırılarak aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: XVII. yüzyıl tıp tarihi; Tıbbi el yazmaları; Cinsel sorunlar, Tedavi.

ABSTRACT

Mecmû'a-i Mu'âlece meaning "Booklet of Medications" is an anonymous piece mostly lays stress on preparation of the medications and the substances of the mastics, their preparations and applications belonging to classic Ottoman Medicine. Starting with basmala, after lining up six reasons causing the disorder in Arabic the book starts to give information on humors in Turkish. In the book there are also advices, compositions and applications on sexual disorders such as impotence, premature ejaculation, sexual desire disorders or the small size of the genitalia. Advices on reducing sexual drive are found less but the advices on increasing sexual drive have an important place in the book. However almost all of the defined sexual disorders and advices related to them are devoted to the male. Besides edible and potable compositions such as sorbet, mastic, gum, jell; contents of the compositions, preparations, usages and doses of externally dabbed pomades and solutions is also explained in detail. In this study, the sexual disorders and advices, compositions and applications to cure them found disorganized and repetitive in an medicine hand-painted kerchief called Mecmû'a-i Mu'âlece will be tried to narrate by making classifications in a systematic way.

Keywords: XVIIth century history of medicine; Medical manuscripts; Sxsexual problems; Treatment.

GİRİŞ

İlaç mecmuaları; halk için kaleme alınmış, halkın kendi olanakları içinde kendi sağlığını nasıl koruyabileceği, geliştirebileceği, hatta tedavi edebileceği ile ilgili bilgileri içeren dergilerdir. Çoğunlukla tanık olunan tedavi yöntemleri ve başkalarının deneyimlerinin sözlü olarak aktarıldığı bilgileri içerse de, ünlü hekimlerin yazılı ve sözlü önerileri ile de yazıya alınmış eserler olabilmektedirler.

"İlaç Kitabı" karşılığı ile bugüne aktarabileceğimiz *Mecmû'a-i Mu'âlece* başlığı, klasik Osmanlı tıbbına ait, daha çok ilaç terkiplerini içeren bir türü karşılamaktadır. Bu türe ait kütüphanelerde *İlâc-nâme* veya *Câmî'ü'l-İlâcât* ile karşılaştığımız yazma eserler, yazarı belirtilmiş ya da anonim ilaç kitapları arasında sayılmalıdır.

Anonim bir eser görünümü veren ve 60 yapraktan oluşan yazma eser *Mecmû'a-i Mu'âlece*; 175x110 mm boyutlarında olup, aharlı kâğıdın 105x65 mm yazı alanına metin siyah, bölüm başlıkları kırmızı mürekkeple güzel bir yazı ile on bir satır olarak nesih hatla yazılmıştır. Kahverengi meşin ciltli ve üstü ebru kaplı olan kitap, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 472 numara ile kayıtlıdır.¹

XIV.-XVI. yüzyıllarda kaleme alınan kimi tıp ve yemek muhtevalı Arapça kaynaktan Türkçe'ye yapılan çeviri ya da telif metinlerde Arapça'nın cümle yapısının bu metinlere de yansıdığını görürüz ama çalışmamıza konu olan eser, Türkçe'nin cümle yapısı ile oluşturulmuş ve halkın okuyup anlayabileceği dil ve üslup özellikleri taşımaktadır. Yazar, dönemine kadar aktarılan tıbbi uygulamaları, görüp tanık olduklarını ve işittiklerini yazıya geçirmek istemiştir. En azından, eserde, "merhum Süleyman" için yapılan terkipten bahseden yazarın, eseri Kanuni Sultan Süleyman'ın ölüm tarihi olan 7 Eylül 1566'dan (*Osmanlı Padişahları'nın Saltanatları, Yaşam Süreleri ve Hayat Hikâyeleri, Erişim: 30.03.2006, http://www.osmanlimedeniyeti.com*) sonraki bir dönemde yazıya geçirdiği kesinlik taşımaktadır.¹

Resim 1: Mecmû'a-i Mu'âlece (giriş sayfası)

Mecmû'a-i Mu'âlece'de yazarı belli olan tarihi klasik metinlerde karşılaştığımız giriş, eserin yazılış sebebi, kime ithaf edildiği ve nerede yazıldığı gibi ön bilgiler ve belli bir disiplinde ortaya konan bölümlendirmeden söz edilmemektedir. Besmele ile başlayıp Arapça olarak hastalığa yol açan altı şey (1. Yaşlılıkta fazla cinsel ilişki, 2. Gece yatmadan önce yemek yeme, 3. Gece az uyumak, 4. Gece ortası çok su içmek, 5. Gündüz çok uyumak, 6. İşeme ve dışkılama düzensizliği) sıralandıktan sonra, Türkçe ifadeyle beden sıvıları (Hıltlar) hakkında bilgi verir (*Resim 1*). Eserin bütününde söz edilen konular; *yaradılış, insan anatomisi ve insandaki değişimler, hastalık nedenleri, tanı ve tedavi yöntemleri, ilaç terkipleri, sağlığı (gücü) korumayla ilgili öneriler, veterinerlik ve ziraat bilgileri, sabun, hoş koku yapımı ve diğer öneriler* olarak özetlenebilmektedir. Çeşitli ilaç terkiplerini, macunları içeren dergi; bunların yapılarılarından, etken maddelerinden, hazırlanışı ve uygulanışından söz eder.¹

Bu çalışmada yukarıda genel özelliklerini aktardığımız *Mecmû'a-i Mu'âlece*'de diğer konulara göre eserde daha ağırlıklı olarak dağınık bir şekilde ele alınan ve yer yer tekrar edilen cinsel sorunlara ilişkin bilgiler ile bu sorunların tedavisine yönelik öneri, terkip ve uygulamalar aktarılmaya

Tablo 1: Mecmû'a-i Mu'âlece'de Cinsel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Cinsel Sorun	Çözüm Önerisi
İktidarsızlık	Merhem
	Macun
Erken Boşalma	Yakı
	Macun
Cinsel İsteğin Azlığı	Yakı
	Macun
	Sakız
	Pelte
Cinsel İsteğin Fazlalığı	Merhem
	Öneri

çalışılacaktır (Tablo 1). Yazma, cinsel sorunlara yönelik macun ve terkipleri oluşturan maddelerin hangi ölçükle karışıma alınacağını birim cinsinden vermesi bakımından dikkat çekicidir. Eser, “kabza, dirhem, tane, vakiyye, denk, miskal, cüz, fincan” gibi birimleri her bir maddeyi karşılayacak titizlikle kullanır (Kullanılan maddelerin ölçü birimleri parantez içerisindeki rakamlarla birlikte belirtilmiştir. Birimi belirtilmeyenler dirhem olarak değerlendirilmelidir. 1 okka/kıyye/vakiye (400 dirhem)= 1,282945 kg; 1 dirhem= 3,2073625 gr.; 1 miskal= 4,5819464 gr.; 7 miskal (10 dirhem)= 32,073625 gr.; 1 denk (1/4 dirhem)= 0,80184 gr.; kabza=tutam; cüz= sayılabilen bitkilerden bir sap). Bu yönüyle eser, yayınlanmış veya kütüphanelerde yazmaları bulunan ve genel olarak ilaç terkiplerini içeren eserlerin bir kısmında görülen ayrıntıyı içermesinin yanında, bu karışımların nasıl hazırlanacağını, uygulama şekillerini ve tedavinin sonuçlarını da aktarması bakımından önem taşımaktadır.¹ Birimi belirtilmeyen maddeler dirhem olarak değerlendirilmelidir. İleride yapılacak bilimsel araştırmalarda uygulanabilir olması bakımından, bu maddelerin bileşimini, kullanım alanlarını, etkilerini ve Latince isimlerini bulabildiğimiz ölçüde eklemeye çalıştık.

MECMUADA SÖZ EDİLEN CİNSEL SORUNLAR

Eserde cinsel sorunların büyük bir kısmı erkekler açısından tanımlanmaktadır ve bu sorunların giderilmesi için önerilen çoğu çözüm yolu erkekler içindir. En sık söz edilen sorun cinsel gücün zayıflığı olmakla birlikte iktidarsızlık, erken boşalma, cinsel isteğin azlığı ya da fazlalığı ve cinsel organın küçüklüğü mecmuada geçen diğer sorunlardır. Eserde en az yeri tutan cinsel isteğin fazlalığı kadınlara özgü bir sorun gibi tanımlanmakta ve kadınlara özgü çözüm önerileri sunulmaktadır.¹

CİNSEL GÜCÜN ZAYIFLIĞI

Eserde cinsel gücün arttırmasına yönelik sunulan önerilerin zevki de arttıracığı (Muharrik-i şehvet) belirtilmektedir. Cinsel gücü arttırmaya yönelik altı öneri ve on üç terkip bulunmaktadır (25a, 27a, 27b, 28a, 28b, 29a, 29b, 30a, 30b, 31a, 56b, 59a, 60a, 60b). Kereviz tohumunun (*Fructus Apii graveolentis*)² cinsel isteği arttırdığı belirtilmekle birlikte; i) dövülen kara ısırgan tohumunun (*Spinacia oleracea L*)² bal ile penise sürülmesi; ii) ısırgan tohumunun üç dirhem koyun sütü ile yenmesi; iii) elmanın şekere batırılarak aç karnına yenmesi ve üzerine bir fincan su içilmesi; iv) cinsel ilişki sırasında karanfilin ağızda çiğnenmesinden elde edilen sıvının penise sürülerek ilişkiye başlanmasının her iki partner için büyük bir zevk vereceği ve bunun idrar kaçırmayı da keseceği; v) tavşan ödünün yasemin yağıyla penise sürülmesinin çok etkili olduğunu belirten yazarın bu konuda bir uyarısı da bulunmaktadır. Karışım bazen öyle etkili olabilir ki bu etkiyi gidermek için sarımsaklı yoğurt sürülmedikçe uyumanın bile mümkün olmadığı söylenmektedir.

Aşağıda önerilen terkiplerin birer türüne yer verilecektir.

Cinsel Gücü Arttırıcı Sakız

Hazırlanışı: On iki dirhem taze ipek kozağı üst kabuğundan alınıp kesici aletle oldukça ince şekilde (havanda dövülmüş gibi oluncaya kadar) doğranır, bir kaba konulur ve üstünü örtecek kadar sakız ağacı yemişinden eriyerek meydana çıkan yağdan eklenir. Bu karışımın üstüne dövülmüş yirmi dirhem (yapısında zamk, organik asitler ve uçucu yağ bulunduran ve vücuda kuvvet verici etkisi bilinen) akgünlük otu (*Gummi olibanum*)² konularak kömür ateşi üstünde kıvama gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra beş çekirdek (nişasta, tanen ve reçine içeren, müshil ve safra söktürücü olarak kullanılan) çadır çiçeği (diğer adı ile tarla sarmaşığı) (*Convolvulus arvensis*)² katılarak karışım ateşten alınır ve çini kap içinde saklanır.

Kullanım şekli: İhtiyaç duyulduğunda bu sakızın bir dirhem kadar alınarak sakız gibi kıvama gelinceye kadar çiğnenmesi istenmektedir. Cinsel

Resim 2: Mecmû'a-i Mu'âlece (terkipler)

ilişki içindeki kişiye güç ve kuvvet vereceği, hem erkekte hem de kadında zevk ve istek artışına neden olarak güçlü ve güzel bir cinsel ilişki yaşayacakları belirtilmektedir. Sakızın uzun süreli çiğnenmesi durumunda üst üste ilişki yaşanmasına rağmen kişinin isteğinin azalmayacağı ve sakinleşmeyeceği konusunda uyarıda bulunulmuştur (27a, 27b).

Cinsel Gücü Arttırıcı Şerbet

Hazırlanışı: Keçi sütü (1), şeker (50) ve (ateş düşürücü, idrar söktürücü ve kuvvet verici etkisi bilinen) kudret helvası (40) (*Fraxinus ornus*)² kaynatılırken koyulaşmaya başlayınca öncelikle ayrı ayrı dövülmüş (uçucu yağ taşıyan ve iştah açıcı, idrar yolları ve solunum sistemi antiseptiği olarak kullanılan) kuyruklu biber (5) (*Fructus cubebae*)² (kanı temizleyici, kan yapıcı ve kanı filtre edici özelliği bulunan) ısırğan tohumu (3) (*Fructus Urtica piluliferae*)² ağrı kesici ve vücuda kuvvet verici etkisi bilinen) akrepsi kulunç otu (5) (*Alpinia officinarum*)² (gaz söktürücü, idrar arttırıcı, kurt düşürücü, adet getirici, gebeliği önleyici ve cinsel gücü arttırıcı etkiye sahip) havuç tohumu (15) (*Daucus carota*)² tilki kirazı ya da tilki çileği (10), (damar sertliği, yüksek tansiyon, romatizma, böbrek hastalıkları ve diyabette kullanılan aynı zamanda yemekte yapılan) yaban havucu (2) karışımın içine katılır ve ateşten indirilir. Karışım süzöldükten sonra içine iki çekirdek dövülmüş misk konularak bir şişeye boşaltılır ve saklanır.

Kullanım Şekli: İhtiyaç duyuldukça yüz dirhem kadar şerbet gibi içilmesi istenmektedir. Şerbetin etkisinin iki saat sonra ortaya çıkacağı, bunu içen kişinin bedeninin güçleneceği ve kuvvetleneceği, kadın ve erkeğin cinsel isteklerinin artacağı, son derece sabırsız olacakları ve çok güçlü bir ilişki yaşayacakları belirtilmektedir. Ayrıca kişinin birden fazla sayıda ilişki yaşamak isteyebileceği de ifade edilmiştir (27b, 28a).

Cinsel Gücü Arttırıcı Pelte

Hazırlanışı: Bâdem (50) (*Amygdalis communis*)² fındık (50) (*Corylus avellana*)² bol miktarda protein ve mineral içeren cinsel gücü arttırıcı ve vücuda kuvvet verici etkisi bilinen) çam fıstığı (50) (*Pinus pinea*)² ve (kan şekerini ve kolesterolü düşürücü etkisi olan) antep fıstığı (100) (*Pistacia vera*)² havanda dövülür ve bir bez içine bağlanır. Yarım okka gül suyu şurubu ile kaynatıldıktan sonra bezin içindekiler sıkı bir şekilde sıkılır. Yüz dirhem şeker katılıp karıştırılarak şerbet haline getirilerek tekrar ateşe konularak kaynatılır ve kıvama gelince ateşten indirilir. El yakmayacak kadar soğuduktan sonra on beş dirhem sahlepe yavaş yavaş karıştırılır, sonra bir kap içine konularak pelte gibi olması beklenir.

Kullanım Şekli: Pelte olan karışımın tatlı kaşığıyla yenilmesi istenmektedir (29a, 29b).

Cinsel Gücü Arttırıcı Macun

Hazırlanışı: (Mide bulantısını ve kusma refleksini bastırma ile kan dolaşımını hızlandırıcı etkisi bilinen) Tarçın (3) (*Cinnamomum zeylanicum*)² (iştah açıcı ve hazmı kolaylaştırıcı etkisi olan) amber (3) (*Ambra griesea*)² (gaz söktürücü, iştah açıcı, hazmettirici, kramp çözücü ve antibakteriyel etkiye sahip) habes kakulası (1) (*Elettaria cardamomum*)² (belleği güçlendirdiği, iç huzuru ve heyecanı dengelediği kabul edilen) hint sümbülü (1) (*Nardostachys grandiflora*)² (gaz sökücü ve balgam söktürücü etkiye sahip) ödağacı (2) (*Aquilegia agallocha*)² (önemli ölçüde antioksidan ve antimikrobiyal aktiviteye sahip olduğu belirtilen) darıfülül (2) (*Fructus Piperis longum*)² (nişasta, rezin ve uçucu yağ taşıyan; yatıştırıcı ve gaz söktürücü etkiye sahip) zencefil (3) (*Rhizoma zingiberis*)² (yüksek miktarda C vitamini içeren) kocayemiş (3) (*Arbutus unedo*)² (rezin, kolesterolin, sabit ve uçucu yağ taşıyan; yatıştırıcı, cinsel isteği arttırıcı etkiye sahip) misk (2) (*Moschus*)² (uyarıcı, mideyi rahatlatıcı ve antiseptik etkiye sahip) karanfil (3) (*Caryophyllus*)² akrepsi kulunç otu (3), (gaz söktürücü, antiseptik özelliği olan ve daha çok karın ağrılarında kullanılan) küçük hindistan cevizi kabuğu (3) (*Macis, Muristica frangras*)² (iştah açıcı, kuvvet verici ve yatıştırıcı etkisi ile hoş kokusu için kullanılan) turunç kabuğu (3) (*Citrus aurantium*)² ve bal (100) karıştırılarak macun haline getirilir.

Kullanım Şekli: Sabah ve akşam ikişer dirhem yenilmesi önerilmektedir (28b,29a).

Cinsel gücün arttırılmasına ilişkin kadınlara yönelik daha az öneriye yer verilmiştir. Bunlardan biri (kabızlığı giderici, kuvvet verici ve antiseptik etkileri olan) iğde çiçeğinin (*Elaeagnus angustifolia*)² koklanması tavsiyesidir (31b). Cinsel ilişki sırasında kadının tavuk kursağındaki taşı taşımalarının da etkili olduğu belirtilmektedir (31a).

İKTİDARSIZLIK

Mecmuada iktidarsızlık tam olarak erekte olamama ve erken boşalma olarak tanımlanmaktadır (30b). Eserde bu soruna yönelik merhum Sultan Süleyman'a da yapıldığından bahsedilen bir macun ve bir merhem önerisi yer almaktadır.

İktidarsızlığı Gideren Macun

Hazırlanışı: Tarçın (5), karanfil (5), (iştah açıcı ve gaz sökücü olarak kullanılan) kakule otu (55) (*Elettaria carâamomum*),² (ter attırma, ateş düşürme ve vücuda rahatlık verme özelliği için kullanılan) çöp-i çini (5) (*Smilax china*),² (iştah açıcı, vücudu kuvvetlendirici, ishal kesici ve gaz giderici etkiye sahip) çin ravendi (5) (*Rheum palmatum*),² (geniş spektrumlu bir antioksidan olarak günümüzde kozmetik alanında kullanılan) emlec/amula (5) (*Pyllanthus emblica*),² (vücuda kuvvet verme, sinirleri uyarma ve uterus hareketlerini arttırma etkisi olduğu söylenen) mastaki sakızı (5), (sıcaklık verici, direnç sağlayıcı etkisi olduğu söylenen) Hint sümbülü (5) (*Nardostachys grandiflora*),² (sindirim sistemi rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılan) Hindistan cevizi (15) (*Cocos nucifera*)² ve (kuvvet verici, idrar arttırıcı, adet söktürücü, ishal kesici ve uyarıcı etkisi olduğu bilinen) topalak (15) (*Cyperus Rotundus*)² iki katı miktardaki bal ile macun haline getirilir.

Kullanım şekli: Macun yedi gün bekletildikten sonra günde üç dirhem miktarında yenir (30a).

ERKEN BOŞALMA (SÜR'AT-İ İNZÂL)

Eserde erken boşalmaya yönelik küçük hindistan cevizi kabuğu (5) ile (kuvvet verici, idrar söktürücü ve yatıştırıcı etkileri bilinen) akgünlük (5) (*Gummi olibanum*)² karışımından elde edilen tozun yatmadan önce bir dirhem kullanılmasının (25a) yanında bir yakı ve bir macun önerisine yer verilmektedir.

Erken Boşalmayı Önleyen Yakı

Hazırlanışı: (Gaz söktürücü, iştah açıcı ve uyku verici etkileri bulunan) anason (10) (*Pimpinella anisum*),² (üre asidini dışarı atarak romatizma ağrılarını iyi geldiği söylenen) kulunç otu (8) (*Alpinia officinarum*),² (uçucu yağ, C vitamini, pektin ve hesperidin içeren; sinirleri yatıştırıcı, spazm giderici ve hazmı kolaylaştırıcı etkisi bilinen) tatlı turunç kabuğu (10) (*Citrus aurantium*),² (özellikle kılcal damarlardaki dolaşımı hızlandırma, soğuk havalarda bedeni ısıtma ve vücudun dayanıklılığını artırma özelliği nedeniyle kullanılan) zencefil (5) (*Rhizoma zingiberis*)², gülkurusu (3), ufak salyangoz, (polisakkarit karışımı olan ve mukoza üzerinde koruyucu etkisi nedeniyle boğaz iltihabında ve yaralarda kullanılan) kitre zamkı (8) (*Tragacantha*)² ve hardal (21). Salyangoz on dirhem bal ile ve diğer maddeler ayrı ayrı dövüldükten sonra karıştırılıp biraz su katılarak tek bir madde gibi oluncaya kadar tekrar dövülür ve yapışkan kıvama getirilir.

Kullanım şekli: Yapışacak ıslaklıkta ve kıvamda elde edilen macunun bir beze yayılması ve omuz başından kuyruk sokumuna kadar, özellikle bel kemiğine gelen yere fazla sürülerek sırta yapıştırılması ve bu şekilde birkaç gün bekletilmesi istenmektedir. Özellikle yaz günlerinde çok etkili olduğu belirtilen yakının sorun tekrarladığında yine uygulanması gerektiği ve sonuçta üç beş uygulamadan sonra sorunun tamamen ortadan kalkacağı belirtilmektedir (42b, 43a).

Erken Boşalmayı Önleyen Macun

Hazırlanışı: Anason ile kitre zamkı karıştırılır.

Kullanım şekli: Elde edilen karışımdan yenildiğinde erken boşalmanın önleneyeceği ve boşalmanın istenildiği zamana kadar ertelenebileceği ifade edilmektedir. Hatta birkaç cariye ile ilişkide bulunulsa bile boşalmanın hangisinde istenirse onda gerçekleşeceğine de yer verilmiştir (26b).

CİNSEL İSTEK VE CİNSEL ORGAN SORUNLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

Cinsel isteğin azlığını engellemek için cinsel gücü arttırıcı 13 terkip tanımlanmaktadır. Bundan başka; kereviz tohumunun; koyun sütü ile ısırğan otunun; aç karna şekere bulanmış *elmanin*; kulunç otunun (*Alpinia officinarum*)² ve semizotunun (*Portulaca oleracea L.*)² yenmesi önerilmektedir.

Cinsel İsteği Artırıcı (Muharrik-i Şehvet) Merhemler

İlk merhem önerisi:

Sinir zafiyeti, ruhsal bunalım, dikkat dağınıklığı, uykusuzluk için kullanılan kara_ısrırgan tohumunun (*Fructus Urticae piluliferae*)² balla karıştırıldıktan sonra, Çiğnenmiş karanfilin (*La Caryophyllus*)² Tavşan ödü ile sinir ağrılarına karşı etkili olduğu söylenen yasemin çiçeği yağının (*flos jasmini*)² pire otu (*flos Pyrethri rosei Tanacetum Cocineum*)² ile bal karışımının cinsel organa sürülmesidir.

Cinsel İsteğin Fazlalığı (Kâtı'-ı Şehvet için)

Eserin bütününde daha az olmakla birlikte özellikle kadınlar için şehveti azaltmakla ilgili öneriler/terkipler ileri sürülmektedir.

Sarmaşık otunun (*Hedera Helix*)² it üzümünün (*La. Herba solani nigri*)² ve kavfurun (*Cinnamomum Camphorea*)² yenmesinin cinsel isteği azaltacağı bildirilmektedir. Ancak kavfurun çok yenmesinin kısırlığa yol açacağı uyarısına da yer verilmektedir.

Cinsel Organın Küçüklüğü

Cinsel gücün artırılması ile ilgili konuda adı geçen cinsel organ boyutlarını arttırıcı öneriler getirilmektedir. Mecmuada yer alan cinsel gücü arttırıcılar arasında cinsel gücü artırıcı özelliği yanında "galîz vir(ici)" (kalınlaştırıcı) etkisine işaret edilmektedir. Romatizma ağrılarında, idrar ve adet söktürücü, ateş düşürücü, cinsel gücü artırıcı etkisi nedeniyle kullanılan, kara ısrırgan tohumu (*frunctus Urticaepiluliferae*)² dövülerek *bal* ile karıştırılır. Cinsel organa sürülmesi önerilmektedir (27a).

Cinsel gücü arttırmak ya da azaltmak amacıyla önerilen tedavi yöntemleri çoğunlukla şerbet, macun, sakız, pelte şeklinde hazırlanmakta ya da haricen sürülen merhem ve solüsyon haline getirilmektedir. Her birinin içeriği, hazırlanışı, kullanım şekli ve miktarı detaylı olarak açıklanmaktadır. Eserde cinsellik konusu daha çok mukavviyyat denilen cinsel gücü arttıran terkipleri içermektedir.

SONUÇ

Yirmi birinci yüzyılda karşılaşma sıklığına göre cinsel sorunlar; *sertleşme bozuklukları*, *boşalma bozuklukları*, *cinsel istek bozuklukları* şeklinde sıralanmaktadır.³ Ayrıca günümüzde kadına ait vajinismus ve *cinsel ağrı bozuklukları*, *kadınlarda uyarılma ve orgazm bozuklukları* bu sıralamada yer almaktadır. On yedinci yüzyıla ait olan bu mecmuada ise söz edilmiş sıklığına göre tariflenen cinsel sorunlar, *İktidarsızlık*, *Erken Boşalma*, *Cinsel İsteğin Azlığı*, *Cinsel İsteğin Fazlalığıdır*. Yaklaşık 400 yıllık bir sürede yaşanan cinsel sorunlar arasındaki benzerlik, aynılık dikkat çekicidir.

BİLGİ: Bu çalışma VI. Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Günleri'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Mecmû'a-i Mu'alece; Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 472
2. Baytop T. Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi Geçmişte ve Bugün, İlaveli İkinci Baskı, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul. 1999.
3. Gereklioğlu Ç, Başhan, İ, Akpınar E., Erkek Cinsel İşlev Bozukluklarında Aile Hekimliği Yaklaşımı, Marmara Med. J 2010; 23(2):308-315.
4. Devellioğlu F. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2000.